

zondag

29.01.2012

15.00 Kamermuziekzaal

14.15 Inleiding door Klaas

Coulebrier

Ensemble Nikel

Back 2 Back – Hurel/Dufourt

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Biografieën

Het Israëlisch-Belgische Ensemble Nikel bestaat sinds 2006 uit vier musici die samen hedendaagse kamermuziek brengen. Daarbij concentreren ze zich op het samensmelten van elektrische en akoestische instrumenten in een homogeen muzikaal organisme. De leden van Nikel onderzoeken onafgebroken de mogelijkheden van hun instrumenten, die voornamelijk uit de 20e eeuw afkomstig zijn. De concertreeks van het ensemble in Israël bracht een groot aantal creaties voort van componisten als Chaya Czernowin, Philippe Hurel en Stefan Prins. Daarnaast speelde het ensemble op verschillende hedendaagse muziekfestivals als Wien Modern en Bang on a Can.

Uitvoerders en programma

Ensemble Nikel:

Vincent Daoud: saxofoon

Yaron Deutsch: elektrische gitaar

Tom De Cock: percussie

Reto Staub: piano

—

Hugues Dufourt (1943)

La Cité des saules,

voor elektrische gitaar solo (1997)

Philippe Hurel (1955)

Tombeau – in memoriam Gérard Grisey,

voor percussie en piano (1999)

Hugues Dufourt

Rastlose Liebe, voor piano solo (2000)

Philippe Hurel

Loops II, voor vibrafoon (2001-02)

Hugues Dufourt

L'Île sonnante, voor elektrische gitaar
& percussie (1990)

Philippe Hurel

Localized Corrosion, voor saxofoon,
elektrische gitaar, percussie en piano (2009)

Dit concert maakt deel uit van de Scoop-reeks en wordt live opgenomen. Bedankt voor het vermijden van storende geluiden.

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

Hugues Dufourt en Philippe Hurel De minder bekende exponenten van het Franse spectralisme

De term spectralisme (of eigenlijk *musique spectrale*) werd voor het eerst gebruikt door de Franse componist Hugues Dufourt in een artikel uit 1979. Samen met Gérard Grisey en Tristan Murail vormt hij de kern van een groep Franse componisten die in de loop van de jaren 1970 een nieuwe compositiemethode ontwikkelden, gebaseerd op de akoestische eigenschappen van klank. Die bijzondere aandacht voor klank en klankkleur vonden we eerder al terug bij de muziek van Claude Debussy. Debussy verlaat vaak de traditionele toonsystemen om met behulp van exotische of zelfs nieuwe toonladders een harmonische wereld te creëren die voorheen ondenkbaar was. Het dwingende kader van de tonaliteit was al langer verdwenen; dat was al het geval in de muziek van Richard Wagner of Gustav Mahler. Deze laatste twee componisten zochten niet alleen de grenzen van de tonaliteit op, maar ze overschreden die ook geregeld. Bij Debussy gaat het echter niet meer om het uitbreiden of 'verwijden' van de tonaliteit, maar staat de zoektocht naar klankkleuren op zich centraal. Die fascinatie voor de klank werd in de tweede helft van de 20e eeuw bij een aantal componisten dermate groot, dat de klank en haar eigenschappen hét vertrekpunt werden voor een heel muzikaal compositiesysteem. Daarbij komt dat de toenmalige technologie het mogelijk maakte om klanken met behulp van computers te ontleden of samen te stellen. Hoewel het inzicht in de geluidsleer al vroeger bestond, zorgde de computer ervoor dat componisten uit de eigenschappen van één klank voldoende materiaal konden afleiden om een volledige compositie op te bouwen.

Hugues Dufourt wordt weleens de 'theoreticus van het spectralisme' genoemd. In relatie met zijn eigen werk beschreef hij heel precies welke de belangrijke eigenschappen zijn van de spectrale muziek. Zo moet elke compositie

een 'synthetisch geheel' vormen, waarbij een grote samenhang is tussen de grote vorm en de kleinere onderdelen van een werk. Bij het opbouwen van een compositie wordt van in het begin sterk rekening gehouden met het verloop van de muziek in de tijd. Ook wil Dufourt een vernieuwing realiseren binnen de traditionele instrumentale praktijk van strijkers en blazers. De meeste van deze eigenschappen zijn terug te vinden in de werken die hier op het programma staan.

In *La Cité des Saules* (1997) maakt Dufourt gebruik van een elektrische gitaar met tal van geluidseffecten. De aandacht voor klank en klankontwikkeling blijkt al uit de aanduiding 'pour guitare électrique et transformation du son'. De klankmodificaties zijn dus even belangrijk als het instrument op zich. Van de zeven pagina's partituur zijn er dan ook drie pagina's tekstuele uitleg over hoe bepaalde klanken gerealiseerd moeten worden. De muzikale actie wordt voor een groot deel bepaald door de transformatie van relatief lang aangehouden samenklanken. Dat ene concept geeft het werk een grote samenhang – een 'synthetisch geheel' – waarbij elk element bijdraagt aan de dramaturgische lijn. Een gelijkaardige inperking van het materiaal vinden we terug in *Rastlose Liebe* (2000), Dufourts benadering van het gelijknamige lied van Franz Schubert op tekst van Goethe. Dufourt behoudt enkel de piano als instrument en legt de nadruk op het rusteloze van de compositie. Hoewel de muzikale referentie aan Schubert afwezig of op zijn minst sterk versluierd is, verklankt Dufourt wel de achterliggende gevoelswereld van het lied. Hij realiseert een soort perpetuum mobile met verschillende snelheden, af en toe onderbroken door rustpunten. Ook in *L'île sonnante* (1990) is er een grote eenheid, zij het dan vooral op het vlak van de gebruikte klanken. De titel is

ontleend aan het vijfde en laatste deel uit *Des faits et dictes héroïques du bon Pantagruel* van François Rabelais. Geïnspireerd op de beschrijvingen van allerlei klokkengeluiden, dichtbij en veraf, beperkt Dufourt het slagwerk tot gongs, cymbalen en andere metalen resonantievoorwerpen. Er is weinig muzikale actie en de dramatiek wordt vooral bereikt door de voortdurend in beweging zijnde klank.

Philippe Hurel is twaalf jaar jonger dan Dufourt, maar hij wordt bij dezelfde groep van spectrale componisten gerekend. Bij hem ligt de klemtoon iets minder op de klankontwikkeling zelf, maar eerder op de dynamische ontwikkeling van het muzikale materiaal. Een uitstekend voorbeeld hiervan is *Loops II* (2001) voor vibrafoon. Een korte, herkenbare cel wordt een aantal keer herhaald aan het begin van de compositie, maar al vanaf de eerste herhaling treden er variaties op. Dit procedé wordt doorheen het hele werk gevolgd. Hierdoor blijft eenzelfde harmonie gedurende langere tijd aanwezig, tot de cel zodanig getransformeerd is dat er een andere harmonie gesuggereerd wordt. Het hele proces is zo opgevat dat het basisritme automatisch opnieuw gegenereerd wordt.

In *Tombeau – in memoriam Gérard Grisey* (1999) brengt Hurel hulde aan een van de belangrijkste spectrale componisten. De directe inspiratie is *Vortex Temporum* (1994-6) van Gérard Grisey, meerbepaald de lange pianosolo die in de loop van het stuk voorkomt. Net zoals dit werk is ook *Tombeau* een enorm energieke compositie. De piano en vibrafoon vormen een onscheidbare eenheid. Op veel momenten spelen ze homoritmisch, soms vullen ze elkaar aan. Op het vlak van klank en harmonie fungeert de vibrafoon dan weer eerder als stoorzender. De harmonische verstoring die in *Vortex Temporum* wordt

bereikt door het verstemmen van vier pianosnaren, wordt hier gerealiseerd door de slagwerkpartij.

De recentste compositie op het programma, *Localized corrosion* (2009) van Hurel is geschreven voor en opgedragen aan het Ensemble Nikel. Het werk verbindt de uitgebreide klankexploratie die doorheen het hele programma terugkomt met een ongebreidelde jeugdige dynamiek. Ondanks de bezetting van slechts vier muzikanten (piano, slagwerk, elektrische gitaar en altsaxofoon), laat Hurel vaak een muur van klank op het publiek afkomen. Ook hier ziet en hoort de toeschouwer dat de samenhang tussen de verschillende instrumenten erg belangrijk is. Op muzikaal vlak uit zich dat het duidelijkst op de momenten waar piano en slagwerk gelijktijdige inzetten hebben, maar er zijn ook veel subtielere verankeringen tussen de leden van het ensemble.

In spectrale muziek vinden we heel verschillende uitingen van eenzelfde basisidee. Sommige composities focussen volledig op de subtiële exploratie van klanken en kleuren, terwijl andere werken bestaan uit een wervelstorm aan steeds veranderende melodische en ritmische structuren. De meest opvallende constante in dit programma is de enorme coherentie en conceptuele helderheid van elk werk.

Klaas Coulembier

Ensemble Nikel

'De muziek is een collectieve taal. Net zoals de andere kunsten ontwikkelt ze de voelbare tekenen waarmee mensen tijdens een bepaalde periode in de wereldgeschiedenis hun vastberadenheid en hoop uitdrukken.'

Vlaams Radio Koor © Thierry Van Dort

za 25.02.12 / 20.00 / Concertzaal
**Les Noces / Vlaams Radio Koor
& Spectra Ensemble**

De spectaculaire bezetting van Stravinsky's *Les Noces* levert een primitieve klank op die wonderwel past bij de Russische boerenbruiloft uit de tekst. De ritmische drive maakt dit ballet tot een typisch stravinskiaans ritueel. Bij Steve Reich ruimt de oerkracht van Stravinsky plaats voor een statisch klankbeeld met subtiele ritmische verschuivingen.

Maurice Maeterlinck

do 29.03.12 / 20.00 / Concertzaal
**De Blinden / LOD, Patrick Corillon
& Daan Janssens**

De Luikse plastisch kunstenaar en theatermaker Patrick Corillon en de Gentse componist Daan Janssens namen Maurice Maeterlinck's *Les Aveugles* als uitgangspunt en vroegen zich vervolgens af wat de 'westerse mensen' blind maakt? Janssens verbeeldt met zijn muziek de sombere tragiek uit Maeterlinck's korte, hypnotiserende tekst.

Concertgebouw Servies

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket. Alle info over de tien deelnemende horecazaken op www.concertgebouw.be/servies.

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT 7 ZAND 34 BRUGGE

BRUGGE

MUZE
MUSE

Grensoverschrijdend netwerk voor klassieke en hedendaags klassieke muziek

DeMorgen
een open goet balletmoer

Knack

Klara

COBRA
be

FOCUS | WTV